

**Archeologisch booronderzoek,
verkennende fase, Groenloseweg
1 te Winterswijk, gemeente
Winterswijk (GE)**

opdrachtgever
datum
projectleider
projectnummer
status
ISSN-nummer
MUG-publicatie

Hamaland Advies
30 augustus 2010
De heer G.J. de Roller
92078310
concept
1875-5313
2010-98

MUG-projectnummer	92078310
Opdrachtgever	Hamaland Advies
MUG-publicatie	2010-98
Bevoegd gezag	Gemeente Winterswijk
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoek meldingsnummer booronderzoek	42594
Tekst	De heer drs. ing. G.J. de Roller
Afbeeldingen	De heer A. Huygen
Redactie	<<invullen>>
Status	concept
Autorisatie	de heer drs. B. Bijl
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	20 september 2010
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Doel van het onderzoek	3
1.4 Werkwijze	3
2 Resultaten	4
2.1 Deelgebied 1	4
2.2 Deelgebied 2	5
3 Conclusie en aanbeveling	7
3.1 Conclusie	7
3.1.1 Deelgebied 1	7
3.1.2 Deelgebied 2	7
3.2 Aanbeveling	8
3.2.1 Deelgebied 1	8
3.2.2 Deelgebied 2	8
Literatuur	9

BIJLAGEN

Bijlage 1	Boorstaten Winterswijk
Bijlage 2	Overzicht van de onderzoekslocatie, boorpuntenkaart

Samenvatting

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de bouwplannen voor de onderzochte percelen. Omdat deze plannen met bodemverstorende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek, conform de Wet op de archeologische monumentenzorg, noodzakelijk. Hamaland Advies heeft, namens haar opdrachtgever, MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Voorafgaand aan het veldwerk is door Hamaland Advies een bureaustudie verricht. Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 20 augustus 2010. De onderzoekslocatie bestaat uit twee deelgebieden.

Uit het booronderzoek blijkt dat door de voormalige bebouwing van deelgebied 1 de bodemopbouw verstoord is. De bodem is hier tot op het gele dekzand, de C-horizont, vergraven.

In deelgebied 2 blijkt dat de bodemopbouw in vier van de vijf boringen intact is. Er is sprake van een circa 1 meter dikke humeuze bodemlaag, een esgrond. Uit ervaringen op andere locaties met een esdek blijkt dat de trefkans op archeologische resten onder het esdek groot is. Hier kunnen bewoningssporen uit de periode neolithicum-nieuwe tijd aanwezig zijn.

Voor deelgebied 1 wordt aanbevolen om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren. De kans op intacte archeologische resten is hier minimaal. Mocht men op dit terreindeel onverhoopt alsnog op archeologische resten stuiten dan dient de bevoegde overheid, de gemeente Winterswijk¹, hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

Voor deelgebied 2 bevelen wij archeologisch vervolgonderzoek aan omdat hier sprake is van een intacte bodemopbouw met een esdek. Omdat de uiteindelijke bodemverstoring hier qua oppervlakte gering is (circa 400 m²) wordt aanbevolen de helft van de toekomstige bouwput als een proefsleuf uit te graven. Blijkt uit dit onderzoek dat er sprake is van archeologische resten dan dient de proefsleuf uitgebreid te worden tot de gehele bouwput (IVO-P, protocol opgraven). Het proefsleuf onderzoek gaat dan dus over in een opgraving van de gehele bouwput.

Zodra het diepst gelegen archeologische vlak is gedocumenteerd kan de bouwput door de aannemer verder uitgegraven worden zodat deze aan de noodzakelijke maarvoering voor de bouw van de parkeerkeider voldoet.

¹ Gemeente Winterswijk, ter attentie van mevrouw J. Ras, Postbus 101, 7100 AC Winterswijk, tel: (0543) 543543

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de bouwplannen voor de onderzochte percelen. Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek, conform de Wet op de archeologische monumentenzorg, noodzakelijk. Hamaland Advies heeft, namens haar opdrachtgever, MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Voorafgaand aan het veldwerk is door Hamaland Advies een bureaustudie verricht (Van der Kuijl, 2010) (zie bijlage 3). Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 20 augustus 2010 door de heer G.J. de Roller, conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1.

Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

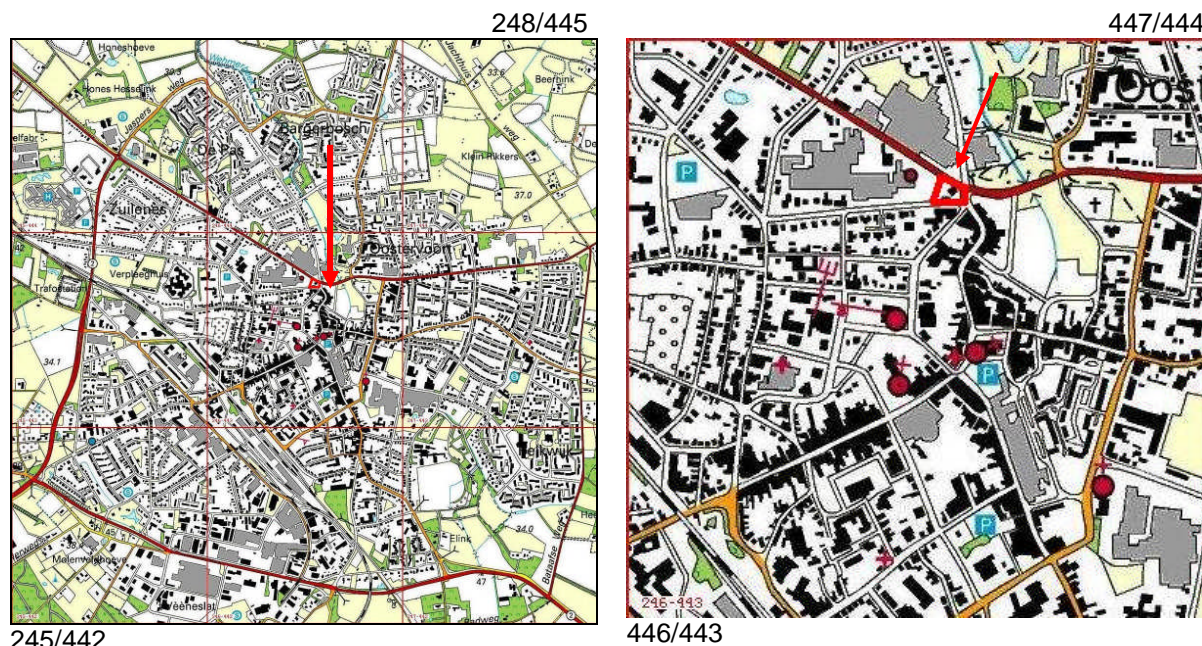
Objectgegevens	
Provincie	Gelderland
Gemeente	Winterswijk
Plaats	Winterswijk
Toponiem	Groenloseweg 1
Kaartblad	41E
Coördinaten	246542/443759 NW 246570/443741 NO 246566/443723 ZO 246534/443746 ZW
Grondsoort	zand
Geomorfologie	eerdgrond

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de Groenloseweg 1 te Winterswijk. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee delen waarvan er één ten zuiden van het pand Groenloseweg 1 ligt op de hoek van de Groenloseweg en Wilhelminastraat (deelgebied 1) en één ten noorden van het pand Groenloseweg 1 aan de Groenloseweg (deelgebied 2) (zie afbeelding 1 en bijlage 2).

Deelgebied 1 bestaat uit een bouwput. Hier heeft een pand gestaan dat gesloopt is. Een deel van dit pand was onderkeldert. De oppervlakte is 200 m². De initiatiefnemer is voornemens hier een nieuw pand te bouwen.

Deelgebied 2 bestaat uit de tuin van pand Groenloseweg 1 en het aangrenzende plantsoen. De oppervlakte is circa 300 m². De initiatiefnemer is voornemens op deze locatie een parkeerkelder van circa 2,5 meter diepte ten opzichte van het bestaande maaiveld aan te leggen.

Afbeelding 1. Topografische kaart met in rood het onderzoeksgebied, links overzicht, rechts detail
(Bron: Topografische Dienst Nederland)

1.3 Doel van het onderzoek

Het veldonderzoek heeft als doel het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen. Daarnaast dienen de volgende vragen te worden beantwoord.

Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?

Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Aan de hand van de gegevens van het bureauonderzoek en het booronderzoek kan worden nagegaan of er in het onderzoeksgebied archeologische waarden te verwachten zijn en of de voorgenomen bodemingrepen een bedreiging vormen voor het archeologische bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd hoe hiermee omgegaan dient te worden.

1.4 Werkwijze

Om het gespecificeerde verwachtingsmodel te toetsen, wordt gezet een inventariserend booronderzoek uitgevoerd dat bestaat uit een boorgrid van vijf boringen per locatie. Om een juiste indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen, zijn deze boringen verspreid over de locatie gezet waarbij een ideale verdeling van de boorpunten over het terrein ontstaat. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm.

De boorkernen zijn uitgelegd waarbij de verschillende bodemlagen nauwkeurig zijn beschreven en opgemeten. De boringen worden beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode die is gebaseerd op NEN 5104. Tijdens het verkennend booronderzoek is doormiddel van het zeven van de grond gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven, vuursteen, bot, houtskool, fosfaat, verbrand leem en natuursteen.

2 Resultaten

2.1 Deelgebied 1

In deelgebied 1 is een gebouw dat onderkeldert was gesloopt (zie afbeelding 2). Het maaiveld ligt hier op circa 38,20 m +NAP. De keldervloer van het gesloopte gebouw ligt op circa 36,70 m +NAP. De boringen 1-3 zijn door deze keldervloer gezet. De boringen 4 en 5 liggen net buiten de voormalige bebouwing (zie bijlage 2).

Afbeelding 2. Beeld van deelgebied 1

In de boringen 1-3 is alleen geel zwak siltig zand aangetroffen, het dekzand dat behoort tot de formatie van Boxtel (Mulder 2003). Het zand is goed gesorteerd en matig fijn. Door de aanwezigheid van de voormalige kelder zijn hier geen archeologisch interessante lagen meer behouden.

De boringen 4 en 5 geven een ander beeld. Boring 4 bestaat van onder naar boven uit donker geel matig fijn, zwak siltig zand, het dekzand. Op 90 cm diepte gaat dit naar boven toe scherp over in geel zand met zwarte vlekken. Dit betreft een vergraven bodemlaag. Deze bodemlaag loopt door tot 50 cm diepte om daar scherp over te gaan zwak humeus zand met een grijs gele kleur. In deze bodemlaag bevindt zich puin. Het betreft een opgebrachte laag grond.

Boring 5 bestaat van onder naar boven uit dekzand dat op 110 cm diepte overgaat in grijs geel zwak humeus zand met grijze vlekken die er op duiden dat deze bodemlaag vergraven, dan wel opgebracht is (zie afbeelding 3).

Afbeelding 3. Beeld van boring 5

2.2 Deelgebied 2

Dit terrein bestaat uit een tuin en plantsoen. Het maaiveld ligt op circa 37,70 M +NAP. Hier zijn de boringen 6-10 gezet (zie bijlage 2). In de boringen 6-8 en 10 bestaat de ondergrond uit geel dekzand, C-horizont. Naar boven gaat dit scherp over in matig fijn, zwak siltig, matig humeus zand met een bruin grijze kleur. Deze humeuze bovengrond is ruim 1 meter dik en mag daarom als esdek opgevat worden. Doordat de bodem extreem droog is is de onderste helft van het esdek zeer droog en heeft een lichtere kleur dan de vochtiger bovengrond (zie afbeelding 4).

In boring 6 is in de bovengrond een stukje glas aangetroffen.

In boring 7 bevindt zich tussen de 10 en 15 cm diepte een grindlaag, afkomstig van een voormalig tuinpad. Hieronder ligt een esdek dat doorloopt tot 1 meter diepte.

Boring 9 wijkt af van dit beeld. Deze boring is aan de noordrand van het onderzoeksgebied gezet waar een riool ligt. De boring staat vermoedelijk nog net in de rioolsleuf. Onder een 20 cm dikke bouwvoor ligt hier geelbruin en wit zand, de vulling van de rioolsleuf. Op 180 cm diepte liep de boor leeg als gevolg van het grondwater.

Boring 10 bestaat weer uit een 110 cm dik esdek, dat scherp overgaat in het dekzand. Aan de basis van dit esdek is een stukje glas en baksteen gevonden. Dit materiaal is vermoedelijk uit de bovengrond afkomstig. Doordat de bodem extreem droog was kan dit vanuit de bovengrond naar beneden gevallen zijn.

Afbeelding 4. Beeld van boring 8. Het onderscheid in de donkere en grijzere kleur in het esdek worden veroorzaakt door een verschil in het vochtgehalte

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

3.1.1 Deelgebied 1

Uit het booronderzoek blijkt dat door de voormalige bebouwing van dit terrein deel de bodemopbouw verstoord is. De bodem is hier tot op het gele dekzand, de C-horizont, vergraven.

De vragen uit de inleiding kunnen voor dit deelgebied als volgt beantwoord worden:

Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?

De bodemopbouw bestaat uit dekzand dat naar boven toe overgaat in de keldervloer of een vergraven bodemlaag. De bodemopbouw is niet meer intact.

Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Het verwachtingsmodel gaat uit van een hoge trefkans op archeologische resten onder de bouwvoor. In dit deelgebied is de bodemopbouw verstoord waardoor de trefkans op in situ archeologische nihil is.

3.1.2 Deelgebied 2

Uit het booronderzoek op deelgebied 2 blijkt dat hier de bodemopbouw in vier van de vijf boringen intact is. Er is sprake van een circa 1 meter dikke humeuze bodemlaag, een esgrond. Op grond van eerdere onderzoeksresultaten op andere nabijgelegen locaties met een esdek blijkt dat de trefkans op archeologische resten onder het esdek groot is. Hier kunnen bewoningssporen uit de periode neolithicum-nieuwe tijd aanwezig zijn. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de verschillende archeologische perioden en hun datering.

Tabel 3.1: Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal. (Brandt et. al. 1992)

Periode	Datering
Paleolithicum	tot 8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 - 4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 - 2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Nieuwe Tijd	1500 - heden

De vragen uit de inleiding kunnen voor dit deelgebied als volgt beantwoord worden:

Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?

De bodemopbouw bestaat uit dekzand dat naar boven toe overgaat in een 1 meter dik esdek. De bodemopbouw is intact

Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Het verwachtingsmodel gaat uit van een hoge trefkans op archeologische resten onder de bouwvoor. In dit deelgebied bestaat de bouwvoor uit een esdek waardoor er van een hoge trefkans op archeologische resten moet worden uitgegaan. De veldgegevens komen dus overeen met het verwachtingsmodel.

3.2 Aanbeveling

3.2.1 Deelgebied 1

Voor deelgebied 1 wordt aanbevolen om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren. De kans op intacte archeologische resten is hier minimaal. Mocht men op dit terreindeel onverhoopt alsnog op archeologische resten stuiten dan dient de bevoegde overheid, de gemeente Winterswijk², hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

3.2.2 Deelgebied 2

Voor deelgebied 2 bevelen wij archeologisch vervolgonderzoek aan, omdat hier sprake is van een intacte bodemopbouw met een esdek in een gebied met een hoge archeologische trefkans. Eerdere bodemingrepen in de directe omgeving, waaronder de rotonde, hebben aangetoond dat er belangrijke archeologische waarden aanwezig zijn in de ondergrond. Omdat de uiteindelijke bodemverstoring ter plaats van deelgebied 2 qua oppervlakte relatief gering is (circa 400 m²) wordt na overleg met de Regionaal Archeoloog aanbevolen de helft van de toekomstige bouwput als een proefsleuf uit te graven. Indien uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er sprake is van de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten, dan dient de proefsleuf uitgebreid te worden tot de gehele bouwput. Het proefsleuvenonderzoek gaat dan dus over in een vlakdekkend archeologische onderzoek en wordt uitgevoerd conform KNA protocol IVO-P Opgraven. Voorafgaand aan de opgraving dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat ter toetsing wordt aangeboden aan het bevoegd gezag.

Zodra het diepst gelegen archeologische vlak is gedocumenteerd kan de bouwput door de aannemer verder uitgegraven worden, zodat deze aan de noodzakelijke maatvoering voor de bouw van de parkeerkelder voldoet.

Dit rapport en deze aanbeveling dienen in het kader van de ruimtelijke procedure ter toetsing te worden voorgelegd aan de beleidsmedewerker archeologie van gemeente Winterswijk en diens adviseur de Regionaal Archeoloog van Regio Achterhoek.

² Gemeente Winterswijk. ter attentie van mevrouw J. Ras, Postbus 101, 7100 AC Winterswijk. tel: (0543) 543543

Literatuur

Kuijl, E.E.A. van der. 2010; *Bureauonderzoek Archeologie Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk (voormalige Tricotfabriek)*. Projectnr. 2010079. Zelhem.

Bijlage 1 Boorstaten Winterswijk

boring 01 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs geel	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
80 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel (donker)		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja, keldervloer

boring 02, Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel (donker)		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja, keldervloer

boring 03 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel (donker)		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja, keldervloer

boring 04 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs geel	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht, puin
90 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel	scherp	<i>vlekintensiteit:</i> donker, <i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> zwart, <i>bodemkundige interpretatie:</i> vergraven
120 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel (donker)		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 05 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
110 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs geel	scherp	<i>vlekintensiteit:</i> donker, <i>mate van vlek:</i> weinig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> vergraven, opgebracht
150 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel (donker)		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 06 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
110 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	bruin grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> esgrond, glas in bovengrond

150 ZAND, matig fijn, zwak geel
siltig

zandsortering: goed, C-horizont,
geologische interpretatie: dekzand, *boring*
beëindigd: ja

boring 07 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
10 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	zwart grijs	scherp	
15 GRIND, matig grof, sterk zandig	zwart grijs	scherp	
100 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	bruin grijs	geleidelijk	<i>bodemkundige interpretatie</i> : esgrond
120 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel grijs	geleidelijk	
150 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering</i> : goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie</i> : dekzand, <i>boring</i> <i>beëindigd</i> : ja

boring 08 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
110 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	bruin grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie</i> : esgrond
130 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering</i> : goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie</i> : dekzand, <i>boring</i> <i>beëindigd</i> : ja, foto

boring 09 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
20 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	bruin grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie</i> : bouwvoor
100 ZAND, matig fijn, zwak siltig	bruin geel	scherp	<i>bodemkundige interpretatie</i> : opgebracht
180 ZAND, matig grof, zwak siltig	wit		<i>bodemkundige interpretatie</i> : opgebracht, <i>boring beëindigd</i> : ja, boor loopt leeg, riool

boring 10 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
110 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	bruin grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie</i> : esgrond, basis glas en baksteen
150 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering</i> : goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie</i> : dekzand, <i>boring</i> <i>beëindigd</i> : ja

Bijlage 2 Overzicht van de
onderzoekslocatie,
boorpuntenkaart

